Bedömning och betygsättning av yrkeskunnande

Seminarium 1, VT 2026

YP014U och YP23LÄ

janne.kontio@edu.su.se
enni.paul@edu.su.se

Är bedömning gott eller ont?

Stockholms universitet

Bedömning

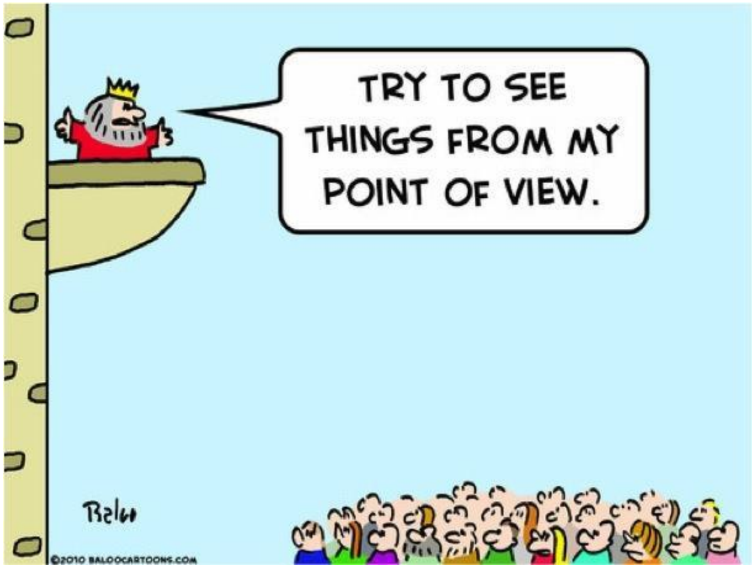
TRY TO SEE THINGS FROM MY POINT OF VIEW.
©2010 BALOOCARTOONS.COM

Allt socialt samspel involverar bedömning av något slag (Goodwin & Goodwin, 1992) – eftersom interaktionen innefattar löpande tolkning och värdering (se Gåfvels & Paul, 2021).

Stockholms universitet

Eget minne kopplat till att ”bli bedömd”?

Vilka är ni?

Vilka är kursledarna?

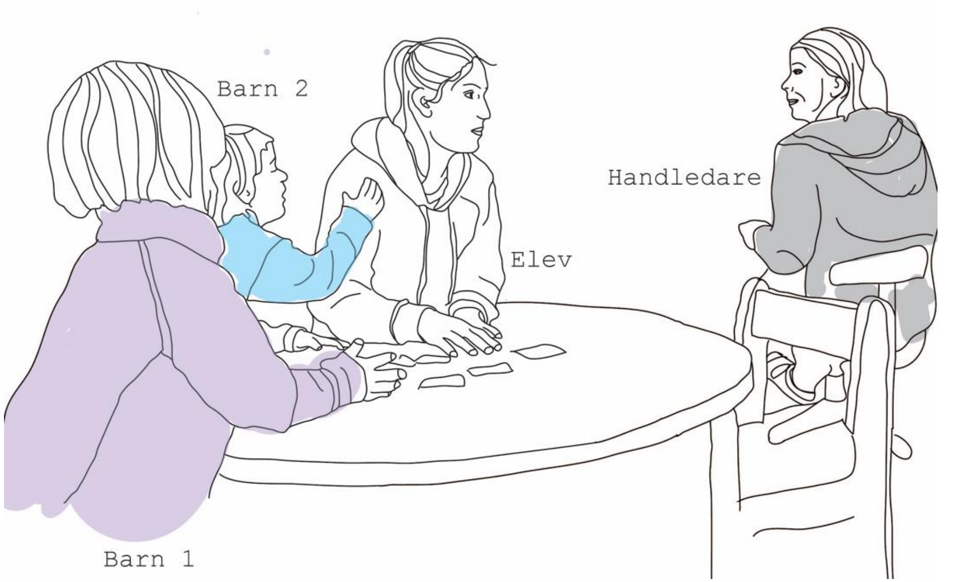

Dagens innehåll

Stockholms universitet

Introduktion av kursen

Synliggöra bedömning
Inlämningsuppgift

Bedömning och betygssättning
Teoretisk bakgrund

Styrdokument

Provkonstruktion
Utformning av bedömningsuppgift och bedömningsanvisningar
Inför nästa gång & inlämningsuppgifter

Introduktion av kursen

Kursens upplägg & Studiehandledning

- Tre tillfällen:

  30 januari (kl. 9-16), 17 februari (kl. 9-16 på zoom), 12 mars(kl. 9-12 på zoom)

- Uppgifter:

  Studieuppgift 1, 2 och 3 Litteraturseminarium

  Examinationsuppgift: Salstentamen 11 mars

  oktober kl. 8-11

- Kurslitteratur:

  Obligatorisk och valfri

- Arbetssätt/bedömning:

  Basgrupper, Athena, inlämningar, återkoppling kamrater, diskussioner

Studieuppgift 1
Kurstillfälle 1
Litteraturseminarium
Studieuppgift 2
Kurstillfälle 2
Studieuppgift 3
Examinationsuppgift
Kurstillfälle 3

- Studieuppgift 1

  Synliggöra bedömning – en bedömningssituation
- Litteraturseminarium
- Studieuppgift 2

  Skapa ett prov/bedömningsunderlag
- Studieuppgift 3

  Problem och möjligheter med bedömning under arbetsplatsförlagt lärande (apl)
- Examinationsuppgift - Salstentamen
  - Beskriv hur du går till väga vid bedömning med syfte att kunna sätta betyg.
  - Vad är det du vill urskilja? Vilka kunskaper, förmågor? Hur kan eleven visa uttryck för detta kunnande?
  - Hur identifierar du skillnader mellan betygen E, C, A?
  - Hur ger du feedback så eleven kan utvecklas?
  - Diskutera kritiskt olika bedömningsformer

Salstenta/Prov

- Utifrån Skolverkets kommentarer till allmänna råd om *Betyg och prövning*

(Uggleboken)

https://www.skolverket.se/getFile?file=13283

Kursbeskrivning

Stockholms universitet

- **Syften** med bedömning
- Bedömnings**traditioner**
- Bedömnings**former**
- Olika **metoder** vid bedömning för yrkeslärande och betygsättning
- Olika **aktörers** ansvar och uppdrag vid bedömning av yrkeskunnande
- **Kommunikationen**s roll och betydelse i bedömningsprocessen

Stockholms universitet

- Syften med bedömning => Beskriva
- Bedömning av yrkeskunnande/kompetens som metod för lärande => Analysera
- Olika bedömningsformer => Kritiskt diskutera
- Betygsättning av yrkeskunnande => Redogöra för och exemplifiera
- Kommunikationens roll och betydelse i bedömningsprocessen => Redogöra för
- Olika aktörers uppdrag och ansvar i processen => Kritiskt analysera

- Beskriva
- (Kritiskt) Analysera
- (Kritiskt) Diskutera
- Redogöra för
- Exemplifiera

Stockholms universitet

	A	B	C	D	E	F
Bedömning av kunskaper och förmåga som metod för lärande	kan **tydligt och utförligt** analysera hur bedömning av kunskaper och förmåga kan användas som metod för lärande	kan **utförligt** analysera hur bedömning av kunskaper och förmåga kan användas som metod för lärande	kan analysera hur bedömning av kunskaper och förmåga kan användas som metod för lärande	kan **på ett tillfredställande sätt** analysera hur bedömning av kunskaper och förmåga kan användas som metod för lärande	kan **på en acceptabel nivå** analysera hur bedömning av kunskaper och förmåga kan användas som metod för lärande	Analys[en] hur bedömning av kunskaper och förmåga kan användas som metod för lärande **innehåller brister eller felaktigheter**
Betygsättning av kunskaper och förmåga	kan **tydligt och utförligt** redogöra och exemplifiera hur kunskaper och förmåga kan betygsättas.	kan **utförligt** redogöra och exemplifiera hur kunskaper och förmåga kan betygsättas.	kan redogöra och exemplifiera hur kunskaper och förmåga kan betygsättas.	kan **på ett tillfredställande sätt** redogöra och exemplifiera hur kunskaper och förmåga kan betygsättas.	kan **på en acceptabel nivå** redogöra och exemplifiera hur kunskaper och förmåga kan betygsättas.	Redogörelse[n] och exemp[len] av hur kunskaper och förmåga kan betygsättas innehåller **brister eller felaktigheter**
Olika bedömnings-former	kan **kritiskt och nyanserat** diskutera olika bedömningsformer och **med tydlighet** redovisa detta.	kan **kritiskt och nyanserat** diskutera olika bedömningsformer	kan kritiskt diskutera olika bedömningsformer	kan **på en tillfredställande nivå** kritiskt diskutera olika bedömningsformer	kan, **i viss mån,** kritiskt diskutera olika bedömnings-former	

	A	B	C	D	E	F
Examinations-uppgiften	uppvisar **mycket god logik och stor noggrannhet** samt är **genomgående** förankrad i relevanta resonemang från litteraturen.	uppvisar **god logik och stor noggrannhet** samt är **genomgående** förankrad i relevanta resonemang från litteraturen	uppvisar **god logik och noggrannhet** samt är förankrad i relevanta resonemang från litteraturen	uppvisar **logik och noggrannhet** samt är förankrad i relevanta resonemang från litteraturen	uppvisar **viss logik och tillräcklig noggrannhet** samt är **i viss mån** förankrad i relevanta resonemang från litteraturen	uppvisar **bristande** logik och noggrannhet och är **inte förankrad i** relevanta resonemang från litteraturen

Praktiskt:

- Studiehandledning
- Litteratur
- Athena its itslearning
- Time Edit
- Ladok för anmälan till tenta
- Basgrupper – behövs för seminarium2 och för uppgift 3

Synliggöra bedömning
Inlämningsuppgift

Vad bedöms? Vad vill jag veta?

Kunskaper om
– *knowing that*

Kunskaper i –
knowing how

Hur får jag reda på det?
Rättvist och rättvisande?

Läraren behöver en dubbel blick: kunskapsinnehållet och vad det innebär att kunna det (dvs. vad är observerbara uttryck för att kunna X)

Spänning mellan bildningsmål och utbildningsmål (dvs det långsiktiga – breda och djupa kunskaper– och kortsiktiga – betyg och prov)

Inom yrk: ibland en spänning mellan branschens krav och skolans styrdokument

Bedömning är situerat

Handledare Boel och lärare Leah diskuterar en videosekvens där eleven Elsa är med barn i hallen på väg in efter utevistelse

Elsa hjälper Sam av med tjocktröjan.

Elsa lägger Sams tjocktröja på hyllan

Elsa hjälper Sam in på avdelningen och uppmanar Simon som ligger på golvet att också gå till skötrummet.

Bildserie 3.

Leah: Jag tänker på den här avklädningssituationen där. Där tycker jag man ser en stor utvecklingspotential. För hon [Elsa] är ju ombedd att hjälpa barnet att ta av sin tröja så är det inte hon som ska ta av barnet tröjan. Utan lite mer själv. Hjälp till självhjälp.
Boel: Det finns jättemånga bitar där, men jag menar det är också en känsla för Elsa att läsa av, hur mycket ska jag hjälpa till, hur mycket tid och utrymme finns för mig att dröja mig kvar i hallen. Självklart är det ju målet att de ska klä av sig själva och se när det är en träningssituation och inte en träningssituation.

Studieuppgift 1

- Välj **en undervisningssituation** som du nyligen varit med om under din VFU I eller under ditt arbete som yrkeslärare.
  - vad ska eleven/eleverna lära sig genom uppgiften? (mål/syfte med uppgiften), vilken/vilka uppgifter ska eleven/eleverna lösa?, vilka instruktioner (muntliga/skriftliga) har de fått?, vilken koppling finns det till mål och kunskapskrav i styrdokument (aktuell ämnesplan och kurs)?
- Reflektera sedan över situationen utifrån följande frågeställningar:
  - vad lär sig eleven?, hur vet du det?, vilken kvalitet på arbetet har eleven uppnått i relation till kunskapskraven?, vad kan du eventuellt inte bedöma?

STUDIEUPPGIFT 1 – EN SAMMANFATTNING

Representerade kurser, ämnen och/eller utbildningar:

Bromsar och chassi, Svetsteknik, Allmän ställningsutbildning, Aktivitetsledarskap; VVS och fastighet, Nätverkstekning/administration; Bransch- och Måltidskunskap, Entreprenörskap & Företagande; Affärsutveckling & Ledarskap, Barn- och fritidsprogrammet, Frisörutbildningen, mfl.

Exempel på vad som ska läras

Byta bromsar på en personbil, hantera gasutrustning och kunna svetsa i olika lägen, hantera verktyg, kommunicera, samarbeta, lära sig grunden i ett värmesystem och alla dess komponenter; installera och få en enkel webbserver att fungera; hantera livsmedel; planera och organisera arbetet; skapa en helhetsupplevelse; projektledning, marknadsföring, försäljning, förståelse för hur man kan skapa delaktighet; klippteknik, mm.

Bedöms genom att eleven:

svetsar, tillsammans med andra bygger en två sektioner bred och tre sektioner hög HAKI-ställning enligt gällande regler och föreskrifter, bygger ett värmesystem efter ett flödesschema, gör en installation; tillagar och serverar måltid till riktiga gäster; beräknar recept; gör deg; redovisning av en produkt eller idé inför jury; redovisar för klassen, monterar gipsskivor säkerhetsmässigt, mm

Vad ska bedömas?

säkerhetsmedvetenhet; handlag; redskapsval; förmåga till samarbete i grupp; hantering av verktyg; kvalitet i arbetet; kunna beskriva ett systems uppbyggnad och funktion; verktyg- och materialkunskap; hantverksmetoder; förmåga att planera och organisera arbete; användning av fackspråk, mm

Hur sker bedömningen

observationer, samtal, frågor, skriftliga prov, praktiska uppgifter, tolkning av elevens resonemang, portfolios, inlämning av skrifliga uppgifter, osv.,

Vad du inte kan bedöma:

långsiktiga utveckling, hur lång tid arbetet skulle ta i verkligheten för eleverna, hur eleverna klarat uppgiften utan stöttning i en verklig situation; hur påverkar elevens dagsform?; kunskapsnivå på inlämningsuppgifter; kunnande baserat på ett enskilt tillfälle; hur de kan omsätta teoretiska kunskaper i praktisk handling, individuella presetationer i ett grupparbete, anpassning av utförande enligt en kunds önskemål, etc

Diskussionsuppgift i grupp:

Stockholms universitet

1. Presentera din uppgift:
   Vad bedöms?
   Vad visar den inte?
   Hur vet du vad eleven lärt sig/kan?

2. Hade det gått att göra något annorlunda?
   I så fall vad, och i vilken del (t ex instruktion, uppgiftsformat, förberedelse)?

Kunskap-kunnande-kunnighet

Stockholms universitet

Undervisningspraktikens innehåll och utformning avgörande för vilket kunnande som kan utvecklas

Hur ser du på relationen teoretisk(t) och praktisk(t) kunskap/kunnande?

Studieuppgift 1

Stockholms universitet

- Vad ska eleverna lära sig genom uppgiften? (mål/syfte med uppgiften) **Vad?**
- Vilken/vilka uppgifter ska eleverna lösa? **Hur?**
- Vilka instruktioner (muntliga/skriftliga) har de fått? **Hur?**
- Vilken koppling finns till mål och kunskapskrav i styrdokument (aktuell ämnesplan och kurs)? **Vad?**

Vad **eleven** ska kunna

Vad **uppgiften** kräver

Vad är det som bedöms (behövs)?

Fackspråk (förstå/använda)

Hantering av redskap, skötsel av utrustning

Arbetssätt

Färdig produkt

Branschgångbarhet

Uppträdande

?

- Vad har eleven fått möjlighet att lära sig genom (din) undervisning?
- Hur vet du det?
- Vilken kvalitet på arbetet har eleven uppnått i relation till kunskapskraven?

  enkla – utvecklade – välutvecklade

  med viss säkerhet – med säkerhet

  i samråd – efter samråd
- Vad kan du eventuellt inte bedöma?

Förväntade studieresultat/mål

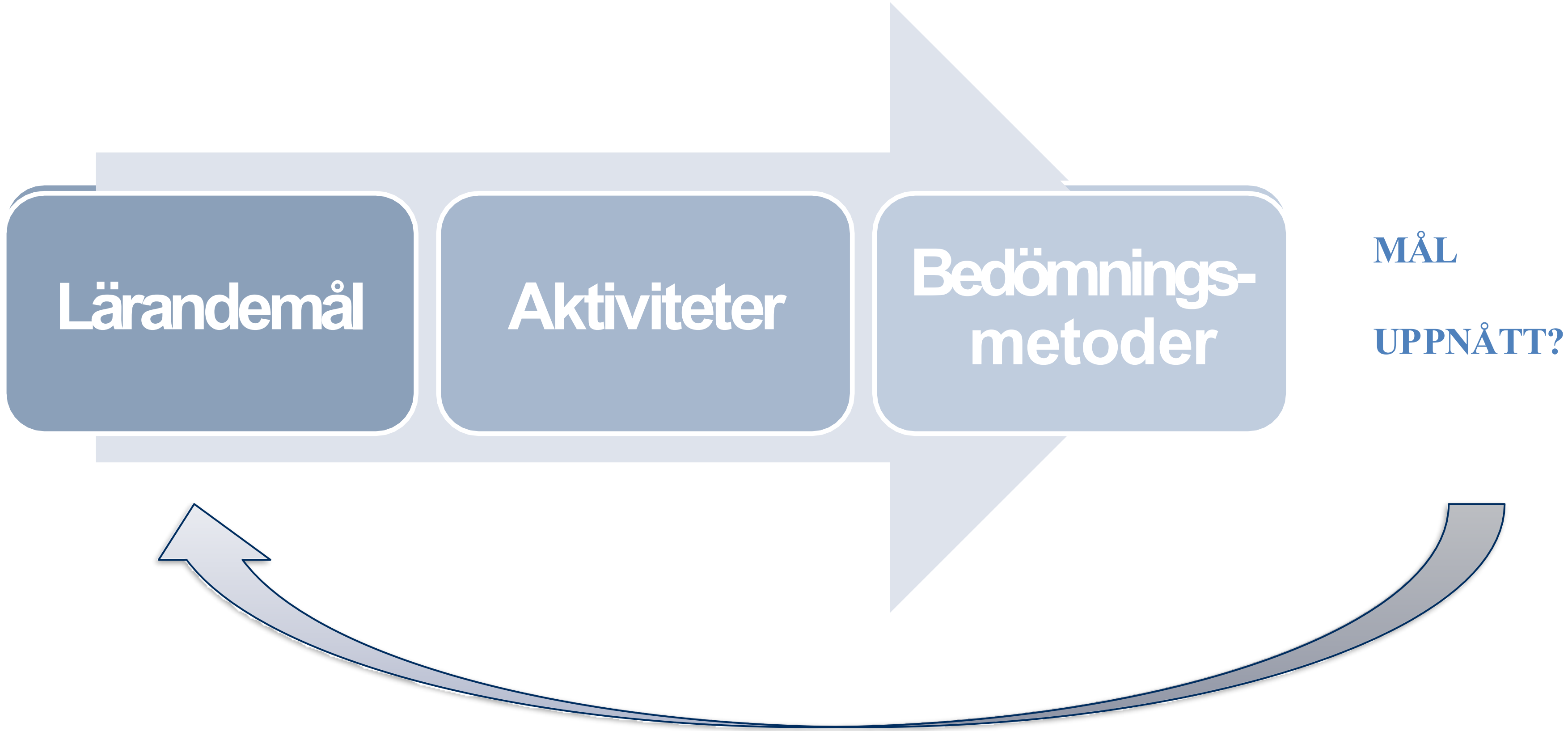

Jfr Biggs, Constructive alignment

Fundera på:

1. Hur är en ”professionell bedömare”, dvs. lärare?

2. Vad innebär motsatsen, att INTE vara professionell i sin bedömning? Vad kan det få för konsekvenser?

   I relation till:
   - elever?
   - styrdokument/kursmål?
   - branschen?

- ✓ **Medvetet**
- ✓ **Systematiskt**
- ✓ **Konsekvent**

Professionellt språk och väl grundad tydlighet och likvärdighet (inte privatskicklighet)

(Lindberg et al., 2018)

Två kollegor:

- Han spelar ju jättebra!

- Ja, men varför har han keps på sig?

- Ja, verkligen!

- Ja, och otroligt rytmiskt!
- Ja, och med fin frasering också.

Stockholms universitet

Om du tänker på exemplet du såg nyss, hur skulle ett professionellt språk se ut i ditt ämne?

- Hon/han är ju jätteduktig!
- Ja, och hon/han kan…

Med vilken kvalitet?

”När lärare sätter betyg förutsätter det att de kan omforma ett ämnes kontinuerliga och komplexa kvalitetsspektrum till ett begränsat antal definierade kunnighetsnivåer.”

(Lindberg, Eriksson & Pettersson, 2018, s.28)

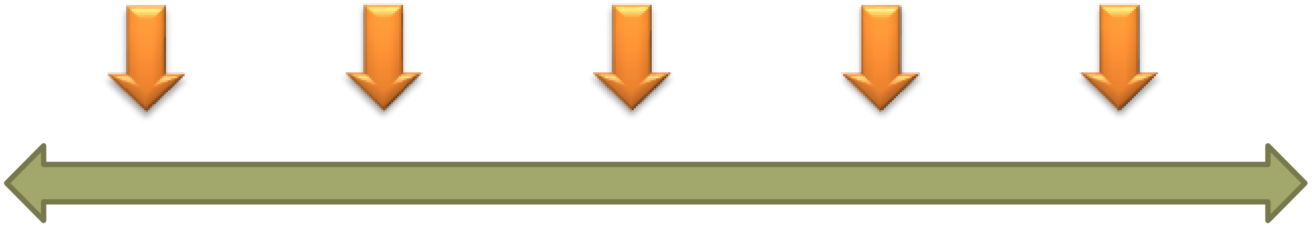

Bedömning är svårt

Gåfvels, C. (2020). Yrkesbevis för godkänt yrkesprov i floristutbildning:[Professional certificate in floristry education]. Nordic Journal of Vocational Education and Training, 10(3), 122-137.

Bedömningsprotokoll Yrkesbeviset

Provtagare:

Komposition	4	5	6	7	8	9	10
Till yttre Form							
Proportioner							
Optisk balans							
Konstruktion							
Materialrespekt/Värdering							
Val av tekniker till helhet							

Dominans i val av material och dess användning i:							
Form							
Textur							
Kontrast							
Rörelse							
Rytm							
Volym							

Total poäng	
Arb1	Arb2

Bedömning av yrkesbevis för florister, fokus på floristlärares bedömningshandlingar i interaktion: Anna, Berit och Klara har bedömt buketten med en 5:a, Nina med en 6:a och Eva med en 8:a

Klara: Det jag kan säga är att jag tycker det två, vad ska man säga två
olika buketter. Ser man buketten så då kan jag tycka att den har
högre.((Anna håller buketten i rak vinkel framför Eva)) Men ser
man det här((Anna vinklar buketten i lodrät riktning)) då är det
mycket material som är inklämt och som man inte ser(.) och då
drar det ner liksom (.) helhetsintrycket (.)
Anna: Jamen materialrespekten ligger väl där (.) och det tycker inte
jag en ros här (ohörbart) de här är ju ändå ganska
kostsamma((Anna håller upp buketten framför Eva)) som är
nedtryckta i(.)

Klara: Det var också nått jag reagerade på
Anna: De de är liksom (.) här är det liksom (ohörbart) blommorna syns inte ((rör buketten fram)) de är ganska]
Eva: [Jo alltså jag håller inte med alls
Anna: Du tycker att dom här syns?((pekar i mitten av buketten))
Eva: Nä den tycker jag syns dåligt men den har ändå ett syfte för den skapar ett djup här som gör att det blir jävligt (otydligt) spännande här emellan (.) med det här((pekar på blommorna i buketten)) Här emellan liksom ((pekar på blommorna i buketten)).
Anna: Hade den här legat över här hade jag köpt det på ett annat sätt, eller liksom över lite mer till höger då hade jag köpt det på ett annat sätt. Men det här är ett hål för mig, rak bara ett hål.
Eva: Jamen drar det ner så mycket på komposition så det här jättefina arbetet från sidan helt uppifrån blir en femma (.) Förstår ni vad jag menar liksom, hur väger man?

Hur får vi syn på ”det”?

Stockholms universitet

- I en färdig produkt
- I görandet
- Reflektera
- Diskutera
- Berätta
- Beskriva
- Förklara
- Utvärdera
- Dra slutsatser
- Analysera
- Lösa problem
- Svara på frågor

- Klassrumsdialog
- Dokumentation
- Reflektionsuppgift
- Grupparbete
- Rollspel
- Podcast
- Omsätta teori i praktik

Allt representerar olika göranden

Exempel Matlagning nivå 1

Stockholms universitet

LEKTIONSINNEHÅLL

Vad?

Hur?

BEDÖMNING

Vad?

Hur?

MÅL

- Förmåga att planera och organisera arbetet efter situationens krav.
- Förmåga att tillaga olika maträtter.
- Förmåga att arbeta i enlighet med lagar och andra bestämmelser inom området.
- Förmåga att bemöta samt samarbeta och kommunicera med andra i samband med matlagning.

Ämne – Ämnets syfte och Centralt innehåll för nivå 1

Didaktisk analys (i yrk innefattar också en blick mot arbetsliv och branschrelevans)

Med visst/gott/mycket gott handlag
Bemöter samt samarbetar och kommunicerar på ett godtagbart/gott/mycket gott sätt

Yrkesdidaktiska dilemman (2021)

- Boken
- Dilemman
- Yrkeslärarens identitet
- Yrkeslärarens arbete i en textifierad utbildning
- Yrkesläraren arbete i klassrummet
- Yrkeslärarens arbete med andra
- Yrkeslärarens bedömningspraktiker (kap. 4-5)

Kapitel 4 - Fordonsprogrammet

- Förändringar
  - Engelska
  - Tjejer

- Vilken betydelse har interaktionen för bedömningspraktiken och dess förhållande till normproduktion i klassrummet?

Man’s hammer

Extract 1 ‘A Man’s Hammer’ – 0826 10.47 (15:21–16:25)

1. James: Last year, the lump hammer (.) I used to call something
2. else but this year I can’t really say it (0.5) because we
3. have a lady in the class (.) Yeah? (.) It’s good to see that
4. there is a fem[ale
5. Emil: [Could you whisper it?
6. James: Nah (.) I’ll tell you what it is (.) I’ll tell you exactly what it
7. is in a minute. It’s good to see that we have a female in
8. the class (.) there should be mo:re females (2.0) There is
9. this thing that they don’t, or they cannot do the job as
10. good as we can (.) BU:LLshit. I know a woman in
11. England, I’ve known her for many, many years, she has
12. her own garage and she has five men working
13. underneath her. Yeah? And she’s in the workshop and
14. when they have difficulties, she always knows the
15. answer. So just because we are male, it doesn’t mean that
16. we know it all. Sometimes a woman’s touch is better. But
17. last year, that hammer I used to call a Ma:n’s hammer
18. Yeah?

Konsekvenser?

- I förlängningen får detta även konsekvenser för hur pojkar och flickors prestationer bedöms i klassrummet, där pojkars arbete reproducerar traditionella normer och relationer mellan män, verktyg och fordonsmekanik. Medan flickors arbete i stor utsträckning, genom att karaktäriseras i förhållande till könskategorier, förpassas till att bedömas som annorlunda. Sett över tid kan man också se att flickorna, som av lärarna förväntades hoppa av inom det första året, allt mer söker sig till varandra, och mot slutet av första året uteslutande arbetar tillsammans (se även Kontio & Evaldsson, 2015). (Kontio & Lundmark, 2021:114)

Kapitel 5 - Kockutbildning

- Camilla Gåfvels
- Kockutbildning
- I det här kapitlet analyseras ett utdrag ur en gruppintervju med en lärlingslärare och två kockhandledare i ett restaurangkök, när de samtalar kring en filmsekvens som visar hur en gymnasieelev får handledning under apl om hur en saltar pastavatten.

Filmklippet: Salta vatten

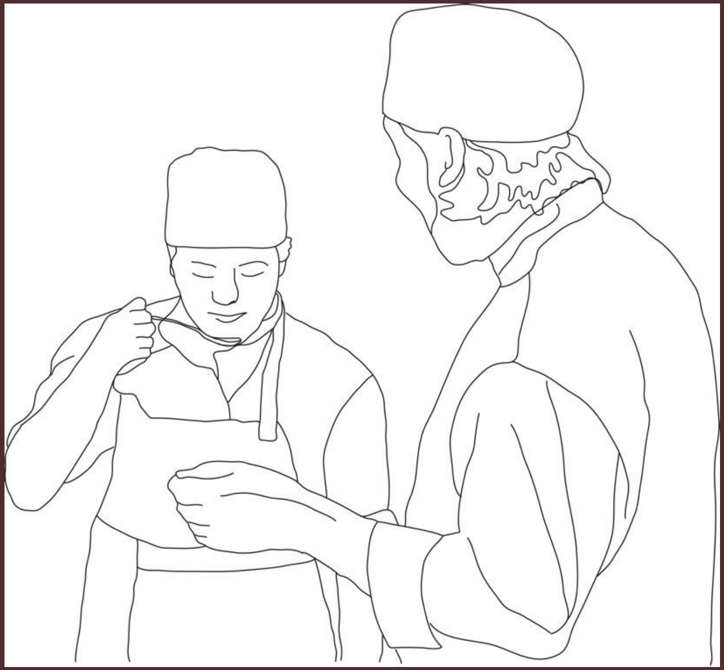

Kim: Just när man kokar pasta då ska man ha ganska mycket salt i vattnet (.) pastan är ju helt osaltad |
Elev: Ja
Kim: Då häller vi lite (.) ((häller i salt i vattnet))det blir bra sen får man smaka på vattnet. Det kanske är lite ovanligt att smaka på kokande vatten (.) men så är det. Då ska det smaka som ungefär som en kallsup på västkusten. Har du badat på västkusten?
Elev: Nej, jag tycker inte om att bada
Kim: Då är det svårt ((skrattar till, båda smakar på vattnet med en tesked)) men du känner det smakar inte speciellt gott egentligen. Vi ska ha i lite mer salt ((häller i mer salt och rör om)). Då får du smaka igen(.) då vet du att det är bra ((Eleven tar en till sked med vatten)) då blir pastan god. ((skrattar till)) mindre gott eller hur?
Elev: Ja::
Kim: Så ska det vá. Då kan du ta de där två och jag tar den stora då. Då gör vi såhär ((bär fram ett bleck med pasta). När man häller i saker i kokande vatten (.) [ohörbart]häller bort ifrån ((pekar med armen))och se till att ingen står där bakom (.) då tar du ner den såhär ((häller i pasta))
Elev: ((häller i två påsar pasta))

Handledare diskuterar klippet

Social process vid grytorna

Eftersom den aktuella eleven går i årskurs ett ställdes frågan om elever som gått längre i utbildningen får salta själva eller genomföra liknande moment, varpå Kim menar att smaka av är en kollektiv process även för yrkesverksamma kockar.

Vem	Säger	Tolkning
Kim:	Eleven får ju börja smaka av och sen så får ju vi smaka av det också (.) så är det ju. Så är det ju alltid, så är det på alla (.) det spelar ingen roll även fast det är anställda så går ju vi och smakar av det	Förklaring av situationen med yrkesmässig erfarenhet som utgångspunkt. Att smaka av andras/varandras tillagningar/transformationer är ett stående inslag i yrket.
Lärare:	Och det korrelerar ju faktiskt med kursbeskrivningarna för att det står i samtliga kurser och på alla nivåer i kunskapskraven så finns ju	Skolvärdering av händelseförloppet med tydliga hänvisningar till skrivningar i

	”i samråd” eller ”efter samråd” så det går ju ut på det helt enkelt att man inte tar några initiativ inte ens i sista kurserna så att det är en markering att det är handledarna som avgör helt enkelt men beroende på vilket sätt och hur tydligt man ställer frågan (.) en erfaren elev i slutet av tvåan kanske kan göra det här vattnet och smaka av och säga "jag tycker det här verkar bra vill du kolla" liksom då blir det åt det hållet	skolans kunskapskrav. Läraren tolkar det som Kim säger utifrån den förförståelse som detaljkunskap om läroplanen innebär. Läraren betonar även att elev alltid – oavsett årgång – är underordnad handledaren.
Kim:	Ja men så gör ju vi också (.) jag menar Robin smakar ju av mina grejer och jag smakar av hens grejer	Kim refererar till sin egen yrkeserfarenhet där smakande av det Robin gör, är central del av praktiken.
Robin:	Ja det är jätteviktigt vi har olika referenser (.) det är ju ... just saltmängder så har vi olika nivåer (.) vad vi tycker är gott	Robin bekräftar och fördjupar det Kim säger och refererar till smakens subjektivitet.
Lärare:	Och det är också bra som lärling att få se tycker jag att få se att ni två resonerar er fram helt enkelt för det är en lärdom för sig själv också att få se att det är inte jag ensam som får se och avgöra det här utan att det är bra att bolla med någon hela tiden och att även yrkeserfarna kockar gör på det sättet och kollar av	Lärare förklarar och bekräftar att det är bra för eleven att möta yrkeskunniga kockar i samverkan, samt att kockyrket till stor del sker i interaktion med andra människor.
Robin:	Folk som kommer in här tror ju att jag och Kim är osams när vi lagar mat (.) vi debatterar hela tiden om smaken ((skratt))	Robin bekräftar i sin tur läraren genom att framhålla hur samtal om smak är en återkommande fråga i kockyrket.

Diskussionsfrågor

- Har du erfarenheter av att elever har brutit mot förväntade könsmönster och vad kan könsnormer få för effekter för hur elever bedöms i ditt yrkesämne?

- Resultaten från studien med pastavattnet visar skillnader mellan vad handledare och lärare identifierar för yrkeskunnande. Finns det liknande skillnader mellan vad skolan lär ut och förväntningar bland yrkesutövare i ditt yrkesämne? Och hur tror du det påverkar bedömning av yrkeskunnande?

Bedömning och betygssättning
Teoretisk bakgrund

Stockholms universitet

Pedagogisk treenighet

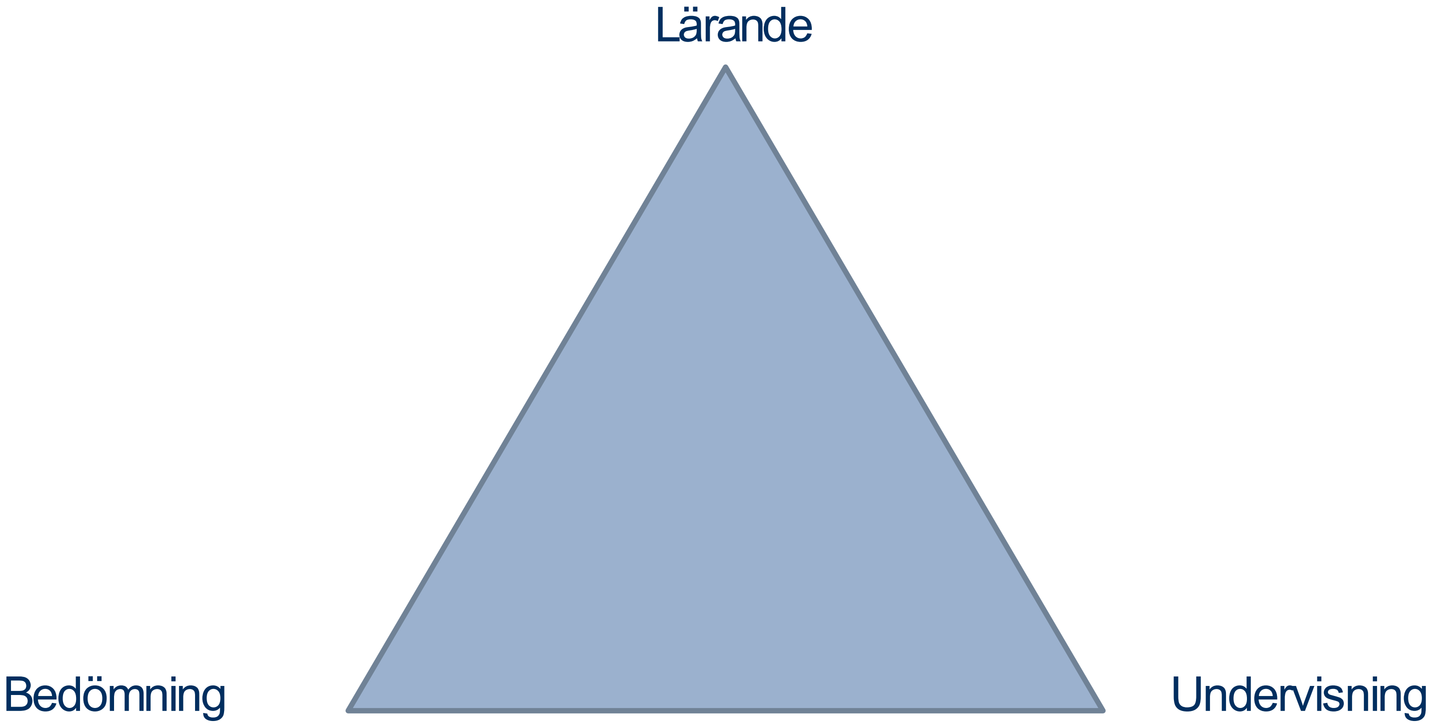

”Bedömning – en integrerad del av undervisning”

Jag kan, vill, vågar

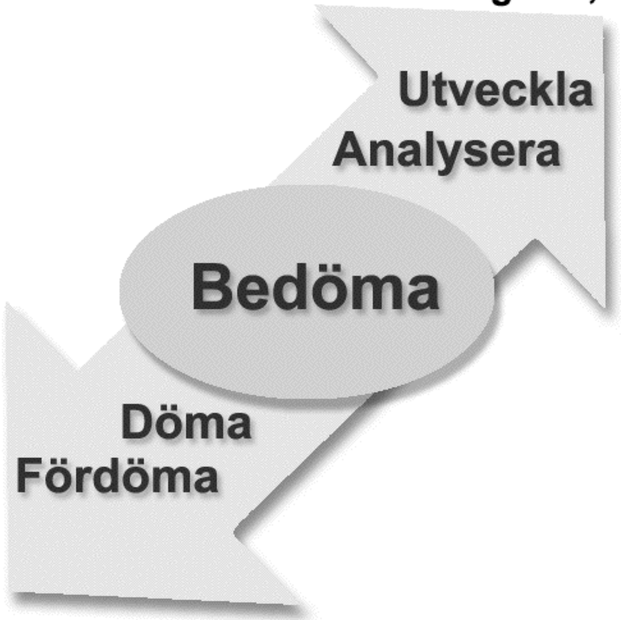

Jag kan inte, vill inte, vågar inte

Pedagogisk bedömning

Stockholms universitet

En förskjutning från…

- Bedömningen används främst för att kontrollera vad eleverna lärt sig
- Bedömning och lärande hålls isär
- Resultat redovisas i form av en totalpoäng

i riktning mot

- Bedömningen används även för att främja och diagnostisera lärande
- Bedömning av och för lärande sker fortlöpande
- Visar på starka och svaga sidor, uppmärksammar framsteg

Olika "system"

- Det relativa/normrelaterade betygsystemet
  - Början av 1950
  - Likvärdighet
  - Standardprov
  - 1-5
- Det mål- och kunskapsrelaterade betygsystemet
  - 1994, nya läroplaner
  - Individen i fokus
  - Vidgad kunskapssyn, förståelse
  - G, VG, MVG (IG)
  - 2011, A-F
  - GY25 (A-F)
  - Betygsutredning… SOU – vad kommer hända???

Stockholms universitet

Normrelaterat vs målrelaterat
Rankning vs måluppfyllelse

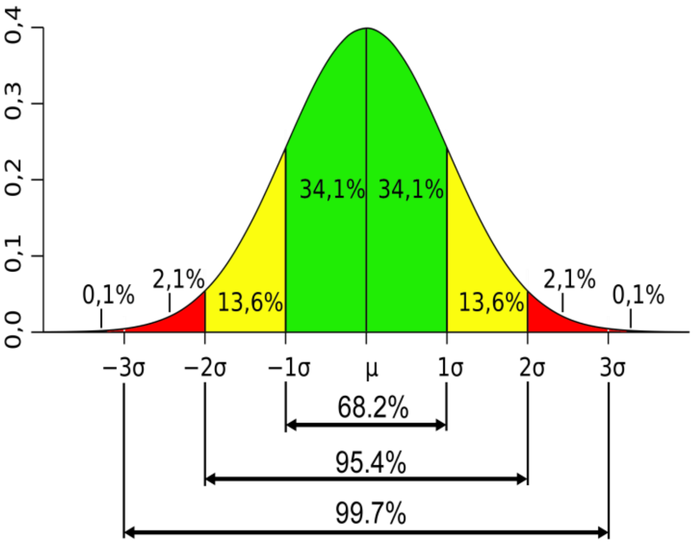

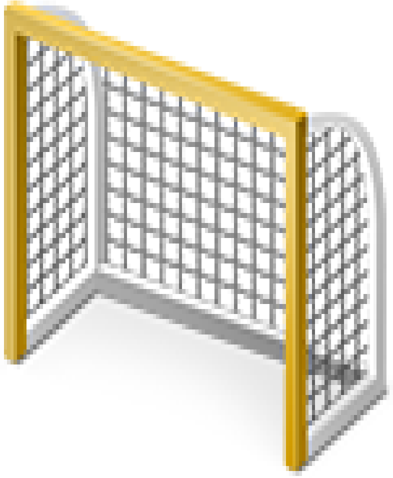

”Det torde finnas få företeelser där känslor och uppfattningar,
från såväl personliga som principiella och politiska utgångspunkter,
är så många och så starka som just kring detta”.

(Erickson & Gustafsson, 2017:553)

Bedömningens 5 frågor

Stockholms universitet

- Varför?
- Vad?
- När?
- Hur?
- Vem?

Varför?

- Kartlägga kunskaper
- Värdera kunskaper
- Återkoppla lärande
- Synliggöra praktiska kunskaper
- Utvärdera undervisning

Bedömningens dubbla funktion:

⇒ Bidra till lärande och likvärdighet

⇒ Stödja beslutsfattande

(Jfr Skolverket, 2011)

Bedömningens funktion

Stockholms universitet

Individid

Lärandeinnehåll

Information

Urvalsinstrument

Kontrollinstrument

Kvalitetsindikator

Konkurrensmedel

Underlag för utvärdering av läroplaner

Samhälle

Bilden kommer från Per Gerrevall

När?

Viktigt att undvika att:

”göra livet till ett enda oändligt prov för eleven och till en byråkratisk mardröm för läraren”

(Council of Europe/Skolverket 2009:183.)

- Frekvens?
  - När det är planerat
  - När det behövs

Vad?

Stockholms universitet

- Kunskapsnivåer i relation till definitioner av kunskap inom olika ämnen/ämnesområden
- Fyra F (bygger på relationell kunskapssyn – de fyra F:n är alltså ej tänkta som hierarkiska):
  - Fakta
  - Förståelse
  - Färdighet
  - Förtrogenhet

Finns inom alla kunskapsområden, men betonas olika mycket inom olika områden. (Carlgren, 1994)

Fakta

Faktakunskaper är kunskap om information, regler och konventioner och relateras till att veta något. Faktakunskap är något som vi kommer ihåg eller har glömt.

Förståelse

Förståelsekunskap är att uppfatta mening, sammanhang och innebörd. Fakta och förståelse är beroende av varandra. Förståelsen avgör vilka fakta vi kan se och uppfatta.

Färdighet

Stockholms universitet

Färdighetskunskap är hur något ska utföras.
Färdighet är oftast en praktisk kunskap.

Förtrogenhet

Förtrogenhetskunskap kommer till uttryck vid värderingar och bedömningar. Förtrogenhetskunskap är oftast förbunden med mer eller mindre erfarenhet av ett visst område.

Diskussionsuppgift:

Stockholms universitet

1. Hur skulle de fyra F:en kunna se ut i ditt yrkesämne? Tänk ut ett kunskapsexempel för vart och ett av dem:

    Fakta:

    Förståelse:

    Färdighet:

    Förtrogenhet:

2. Är det något av dem som betonas mer?

3. Hur ser och beskriver du **progression** i kunskapsutvecklingen? Inom eller mellan dessa fyra?

4. Hur kan de bedömas? Exempel?

Progression

Anderson & Krathwohls taxonomi (2001)

(Blooms 1956)

Från novis till expert. Progression i lärande

(Inspirerat av The developmental problem-solving perspective, Glaser, Lesgold & Lajoie, 1985)

Novis/nybörjare	Expert
Fragmentariskt, delar, osammanhängande, ytligt	**Delar och helhet, sammanhang, djup**
Mindre väl organiserad kunskap Ser koncept och processer som separata delar som inte hänger ihop	Väl organiserad kunskap Fakta, koncept, principer och idéer hänger ihop och är relaterade
Beskriver problem utifrån ytliga aspekter	Beskriver problem utifrån identifierade, underliggande principer. Mer benägna att kunna använda sig av lämpliga metoder
Förståelse för underliggande mentala modeller är knapphändig och koncept och system är separata. Beskriver problem på ett begränsat vis.	Kan visa hur saker hänger ihop, hur de bildar en helhet. Kan skapa mentala bilder av hur helheten fungerar och är organiserad. Kan kombinera system.
Kan följa en stegvis process, steg för steg, men använder ibland onödiga steg. Håller sig till manualen, ser inte genvägarna.	Löser problem effektivt, använder färre steg än nödvändigt. Är kreativa och har fingertoppskänsla.
Börjar ofta lösa problem utan att tänka igenom arbetsgång och tillvägagångssätt	Löser problem automatiskt och spenderar snarare tid på att planera och tänka på mer komplexa problem.
Planerar inte väl. Ser inte alltid själva när de inte är på rätt väg	Kan själva upptäcka när de inte är på rätt väg. Har metakognitiv förmåga. Snabba att förändra och justera arbetssättet om det inte fungerar.

Så… vad bedömer vi egentligen?

- Innehåll
- Språk

    (kommunikation, litteracitet, genre, ämnesövergripande)

- Faktakunskap
- Förmågor
- Färdigheter
- Kompetenser
- Kvalifikationer
- Egenskaper

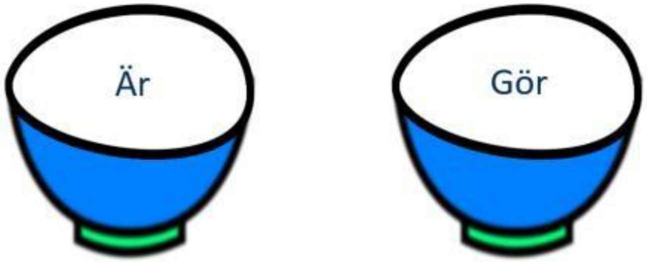

- Praktiskt kunnande/handlag
- Teoretisk kunskap

Kvantitet eller kvalitet?

Betyg:	**A**	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**
Poäng:	≥ 20	$\geq 17{,}5$	≥ 15	$\geq 12{,}5$	≥ 10	≤ 9
Betygsvärde	20	17,5	15	12,5	10	0

Kryssfrågor

I uppgifterna finns det två olika former av kryssfrågor. När rutan för svarsalternativet är en fyrkant ☐, då är det endast ett alternativ som är rätt. Är det däremot en rund ring ○, då är det fler alternativ som kan vara rätt och du måste då ha angivet alla alternativ för att få rätt på den frågan.

Du har 60 minuter på dig att genomföra provet.

Lycka till!

Hur?

Syfte:

- Bedömning av/för lärande
- Summativt/formativt

Design:

- Bedömningsmetoder
- Uppgiftstyper
- Kravnivåer

Arbetssätt:

- Återkoppling
- Samverkan

Formativ bedömning Bedömning som redskap för lärande

Stockholms universitet

- **Var är eleverna i sitt lärande**?
- Vad kan de redan? Vad kan de ännu inte?
- **Vart är de på väg**?
- **Hur ska eleverna på bästa sätt ta sig dit**?
- Hur kan elever stödja varandras lärande?
- Hur kan eleven bedöma och styra det egna lärandet?

(Assessment reform group, 2002, Skolverket, 2011)

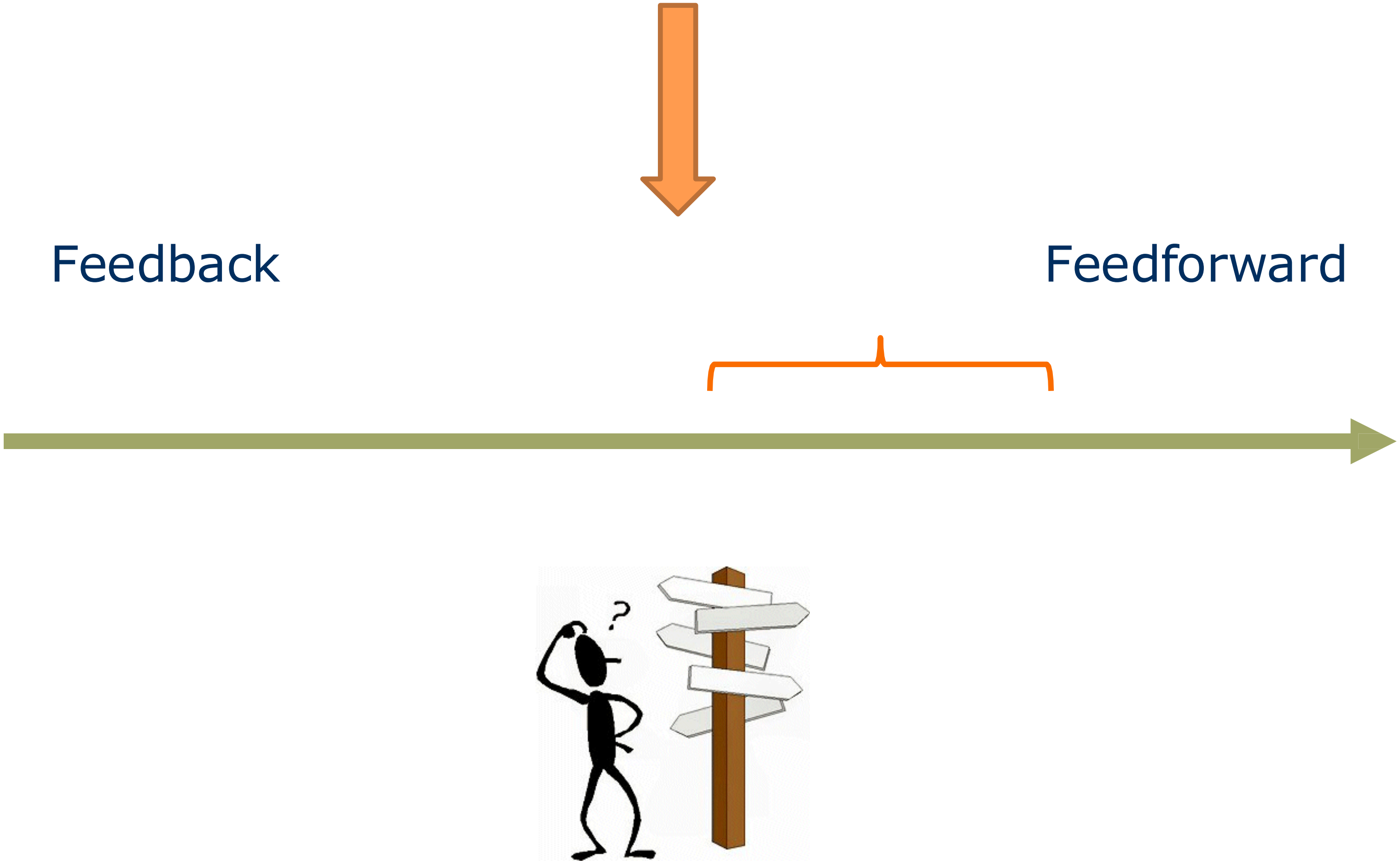
Feedback
Feedforward

Summativ bedömning

Summera resultat i slutet av en kurs eller period i syfte att exempelvis sätta betyg:

- Hur kan kunskaper och förmågor bedömas summativt **i slutet av** arbetsområdet i syfte att avgöra om och **i vilken grad** eleven **uppnår lärandemålen** för området?
- Vilka bedömningsformer är rimliga och giltiga i förhållande till målformuleringarna?

(Skolverket, 2021, s.13)

Olika bedömningsformer/sätt

- Formell/informell bedömning
- Muntlig/skriftlig
- Handlingsbaserad, vardagsnära, autentisk
- Teoretisk/praktisk
- Bundna respektive öppna svarsformat
- Papper-och-penna-prov/digitala prov
- Holistisk respektive analytisk bedömning
  - Matriser

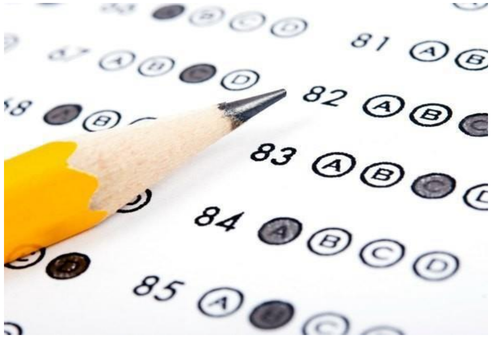

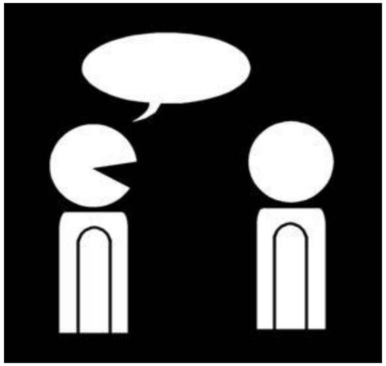

Vem?

- Lärare
- Handledare
- Självbedömning
- Kamratbedömning

⇒ Hur samordnas det?

⇒ Går det?

⇒ Vem bedömer vad?

Och?

- Användning – till vad?
- Konsekvenser för elever
  - Självbild
  - Arbetsglädje
  - Motivation
  - Livsmöjligheter
- Konsekvenser för skolor och lärare
- Konsekvenser för samhälle

Utmaningar

Stockholms universitet

- Elever frånvarande
- Passiva elever
- Social fobi/vill inte redovisa
- ”Diagnoser”
- Elever som ifrågasätter syfte med uppgift
- Heterogena grupper, individuella lösningar
- Klass/gruppdynamik som drar ner
- Språkliga svårigheter
- Uppgifter som inte matchar det som ska bedömas/målet.

Att tänka på vid uppgiftskonstruktion

Stockholms universitet

- Uppgifterna är relevanta för syftet
- Syftet med provet är klart definierat
- Testformatet passar provets syfte
- Uppgifterna är välskrivna
- Risken för mätfel kopplat till respektive uppgift har minimeras
- Etiska och juridiska riktlinjer följs
- **Validitet/giltighet**
- **Reliabilitet/tillförlitlighet**

Vad krävs för att kunna…

Stockholms universitet

… kakla?

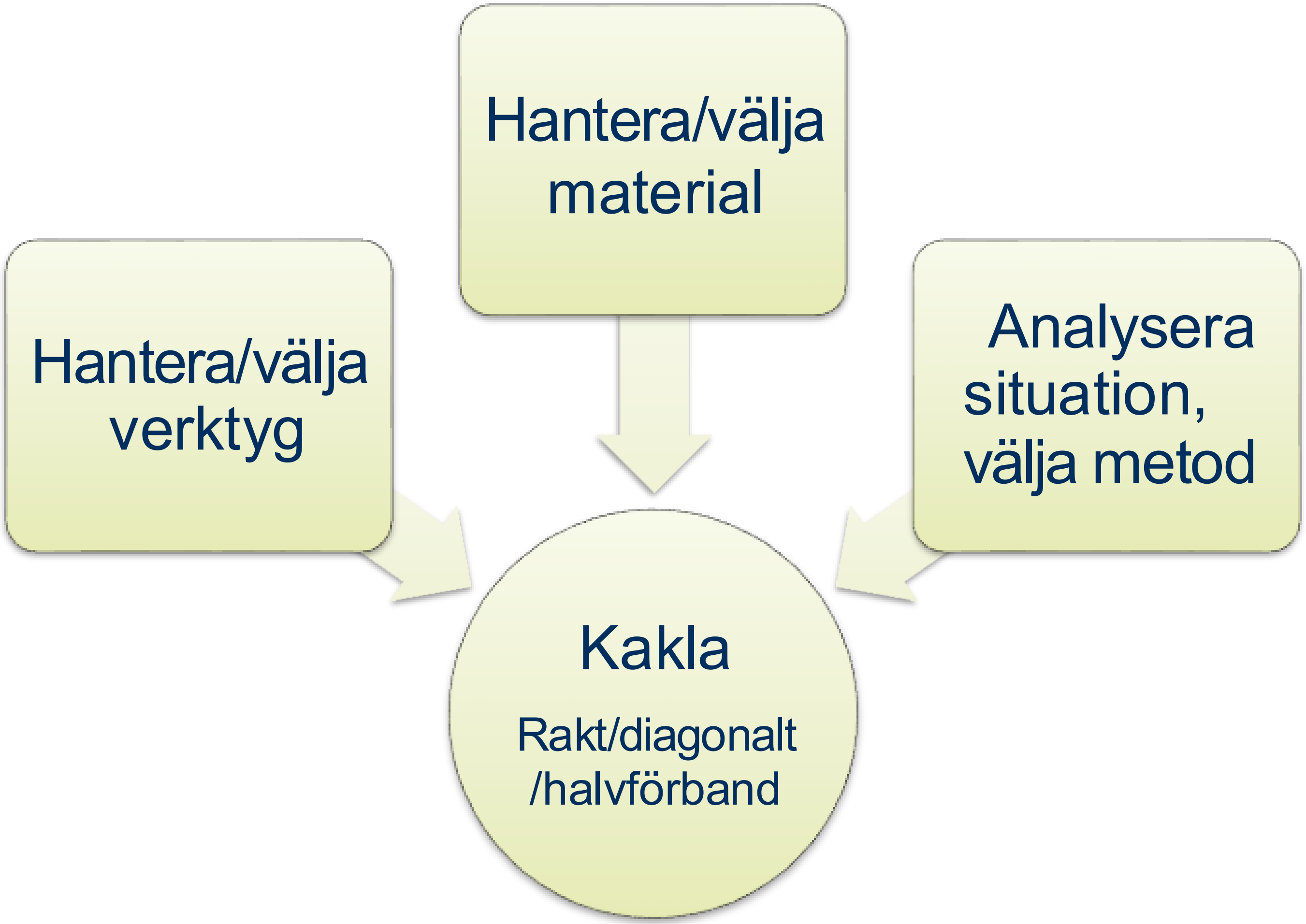

Vad krävs för att kunna…

… resonera/reflektera?

Format:
Fördelar? Hinder?

Praktisk situation:

Material?

Redskap/verktyg?

Inramning?

Tid?

Muntlig/skriftlig redogörelse:

Språk och kommunikation?

Samarbete:

Med kollega, klasskamrater

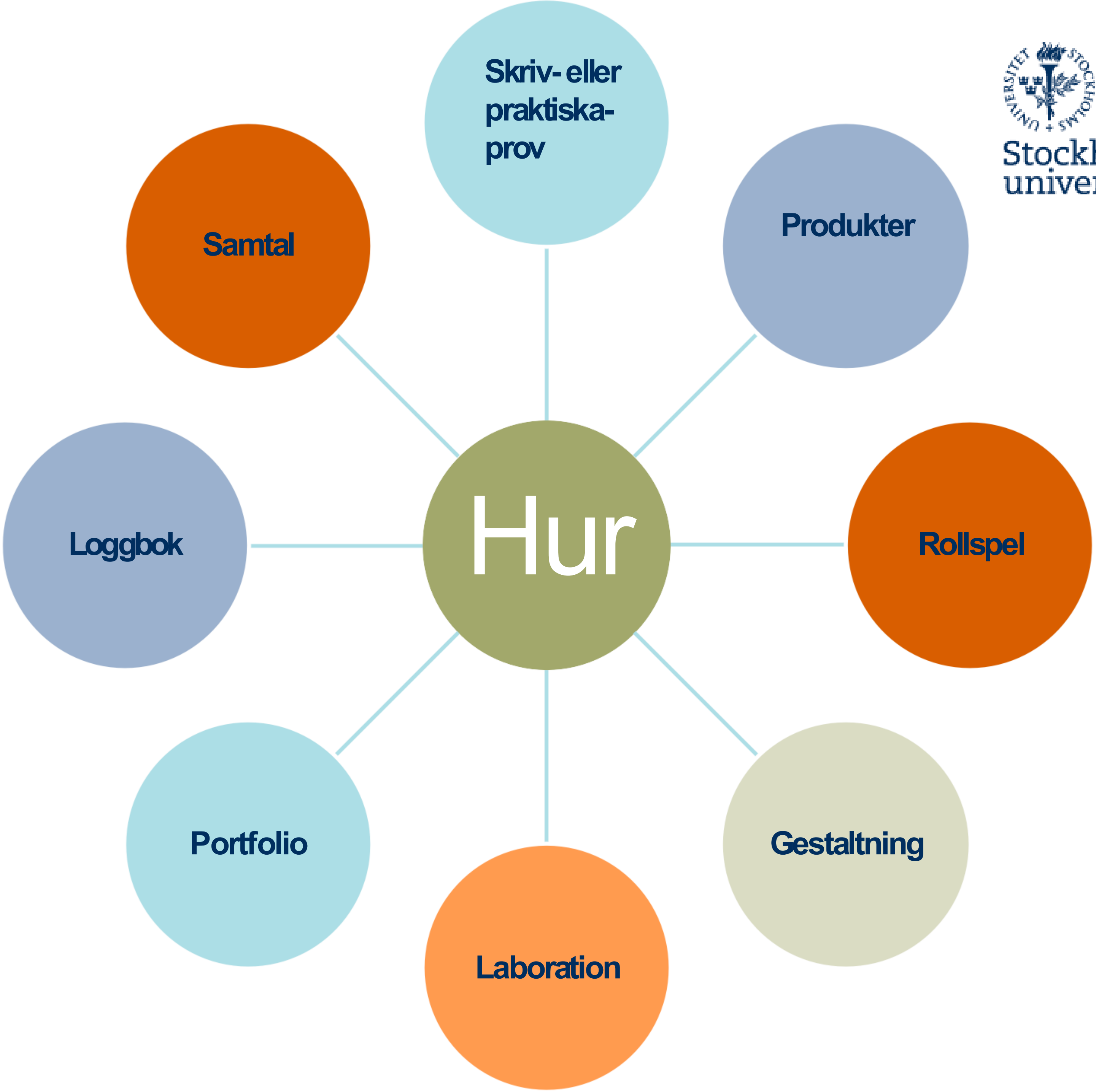

Stockholms universitet

Kan-göra listor

Framåtblick och avrundning

Litteraturseminarium

- Formulera en diskussionsfråga:
  - Utgå från kurslitteratur, referera
  - Startinlägg ca ½ A4
  - Lägg in i Athena
  - Kommentera 3 andra inlägg

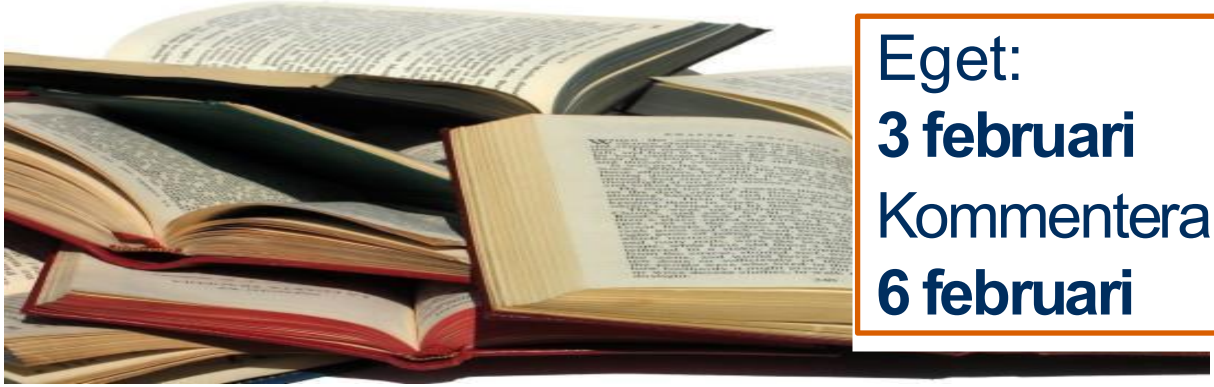

Eget:
3 februari
Kommentera minst 3 andras:
6 februari

Studieuppgift 2: Bedömningsformer

Stockholms universitet

- Skapa ett prov/bedömningstillfälle med ett skriftligt underlag för bedömningen.
  - Provet/bedömningtillfället kan exempelvis vara ett skriftligt prov, en muntlig redovisning eller ett praktiskt prov i metodrummet (anpassa till vad som är lämpligt i relation till din yrkesverksamhet och ämnets syfte). ’
- Det skriftliga underlaget ska innehålla en bedömningsmall (t.ex. bedömningsmatris) av något slag.
- Det ska framgå hur ditt prov/bedömningstillfälle anknyter till valda delar av ämnets syfte, centralt innehåll och betygskriterier på en nivå.
- Koppla till följande litteratur (ange sidnummer):
  - Lundgren, M., & Lundgren von Schantz, I. (2012). Synliggörande av tyst kunskap i gymnasial yrkesutbildning. (Finns som pdf på Athena)
  - Carlgren, I. (2014). Kunnande – kunskap – kunnighet. I: Lindström, L., Lindberg, V. & Pettersson, A. (red.) *Pedagogisk bedömning. Om att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap.* (3:e uppl.) Stockholms universitets förlag
- Lägg in på 2 ställen i Athena senast 12 februari (se anvisade platser i Athena)

Kritisk vän under seminarium 2

- Uppgiften redovisas/diskuteras i basgrupper under andra seminariet.
- Redovisning sker gruppvis enligt modellen *kritisk vän* (Två saker som fungerar bra i uppgiften och en som kan utvecklas vidare).

- Respektive basgrupp läser varandras inlämningar av uppgift 2 och ger konstruktiva synpunkter MUNTLIGT till respektive författare under seminariet.

Vikt läggs vid att reflektera över bedömningstillfället och de valda ***bedömningsformerna***.

- Arbeta tillsammans med att motivera varför ni har valt en viss bedömningsform och försök att problematisera de valda bedömningsformerna: *På vilket sätt kan bedömningsformen möjliggöra för eleverna att visa det kunnande som ska bedömas och vilka begränsningar finns med vald bedömningsform?*

Se filmer och lyssna på podd

Tips! Lyssna på podden på vägen hem…
Se filmerna!
(Obs! frivlligt)

Reflektion över dagen:

Stockholms universitet

- **Syften** med bedömning
- Bedömnings**traditioner**
- Bedömnings**former**
- Olika **metoder** vid bedömning för yrkeslärande och betygsättning
- Olika **aktörers** ansvar och uppdrag vid bedömning av yrkeskunnande
- **Kommunikationens** roll och betydelse i bedömningsprocessen

Vad har jag fått med mig?